

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES QUEIXA RELATIVA AL DRET A LA CULTURA (CULTURA)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 7 de març de 2024, el ciutadà va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- El nou director del Museu del Disseny havia decidit retirar la col·lecció històrica i permanent del museu, i ara es pretenia crear un centre audiovisual, al seu entendre, per atreure turistes. Aquesta mesura anava acompanyada d'un canvi de nom del museu, que passava a denominar-se DHub.
- Després de preguntar sobre aquesta qüestió a l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), no se li havia facilitat informació del destí del patrimoni que estava exposat i que datava de l'any 1902, arran de donacions de diverses persones.
- Des de l'ICUB l'havien informat que el programa del Museu del Disseny es fonamentava en la renovació contínua, a mitjà termini, de les exposicions de les col·leccions i que hi anaven introduint noves mirades. També que l'any 2024 estava previst renovar l'exposició "Extraordinàries" per l'exposició "Matter Matters", centrada a plantejar debats contemporanis com la globalització o la sostenibilitat, però que per a aquest fi s'utilitzarien peces tant històriques com contemporànies de les seves col·leccions.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se **a l'Institut de Cultura de Barcelona** per tal de conèixer les intervencions realitzades en relació amb la queixa presentada.

El dia 13 de març de 2024, es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 19 de març de 2024 aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. L'escrit exposa la nova orientació del museu que s'ha acordat.

CONSIDERACIONS

1. Canvi d'orientació del Museu del Disseny - DHub

El consistori ens informa que, segons el Consell Internacional de Museus (ICOM), un museu és una institució sense ànim de lucre, permanent i al servei de la societat que **investiga, col·lecciona, conserva, interpreta i exhibeix el patrimoni** material i immaterial. Oberts al públic, accessibles i inclusivament, els museus fomenten la diversitat i la sostenibilitat. **Amb la participació de les comunitats**, els museus operen i es comuniquen èticament i professionalment, i ofereixen experiències variades per a l'educació, el gaudi, la reflexió i l'intercanvi de coneixements.

Els museus han d'aconseguir ser espais generadors d'idees i de diàleg, on puguin participar els diferents públics. Entre les seves funcions bàsiques trobem les de conservar, exposar i comunicar.

A Barcelona, el Museu del Disseny - DHub, disposa de més de 80.000 peces que formen part de les seves col·leccions permanents. El desembre de 2022 hi va haver un canvi de direcció del museu, i **el nou director va presentar una proposta de programa escollida per concurs públic**. Aquesta proposta marca les directrius generals de l'equipament, que no ha de viure una transformació radical, sinó una evolució en consonància amb les característiques pròpies del museu i de la seva temàtica principal, segons indica el consistori.

En aquest sentit, l'Ajuntament afegeix que els museus d'arreu del món han anat canviant amb la finalitat de despertar més interès i permetre més interacció amb el públic. Podríem dir que aquest canvi té origen en la nova realitat digital. Ara bé, **els nous models han de trobar l'equilibri entre aquesta nova realitat tecnològica i les col·leccions que alberguen**. I això per tal de convertir-se en equipaments dinàmics sense perdre la seva essència.

Segons apunta el consistori, l'exposició permanent del museu es revisarà, com es revisen les exposicions permanents de tots els museus del món, per mantenir-ne la vigència del discurs i buscar respondre les preguntes que actualment es formula la societat. Aquesta renovació es farà progressivament durant els anys vinents, a mesura que els recursos propis del centre ho permetin.

L'Ajuntament manifesta que les peces que conformaven el conjunt de l'exposició permanent "Arts decoratives", fins ara, tindran tres destins diferents, depenent de la configuració de l'exposició "Matter Matters": o bé es mantindran a les sales d'exposició, o bé retornaran a la reserva del museu, o bé retornaran als centres prestataris.

Afegeix que el Museu del Disseny continuarà basant les seves exposicions i els seus programes públics al voltant de les seves col·leccions i de les diverses expressions i temàtiques pròpies del món del disseny.

La Sindicatura de Greuges ha pogut constatar que el canvi d'orientació del Museu no ha estat exempt de polèmica. Fins i tot, diverses institucions referents en el món del patrimoni han presentat el manifest "En defensa del Museu del Disseny" alertant sobre el risc de la retirada de les col·leccions permanents i demanant al referent municipal d'aquesta àrea que es compagini la conservació del patrimoni i les activitats creatives.

En aquest punt, hem de dir que no correspon a aquesta Sindicatura pronunciar-se sobre un model cultural o un altre, atesa la potestat discrecional de què gaudeix l'Ajuntament. La discrecionalitat administrativa es refereix als límits d'actuació de l'Administració, dins dels quals s'ha de moure per prendre les seves decisions en els casos en els quals la potestat administrativa no ve clarament delimitada per la Llei, com és el cas que ens ocupa.

Com apunta la Sentència del Tribunal Suprem, de 29 de maig de 2006, Rec. 137/2005, "**la discrecionalitat és, essencialment, una llibertat d'elecció entre alternatives igualment justes**". Tot i això, no es pot obviar que la decisió que s'adopti haurà de respectar els principis constitucionals bàsics i haurà d'estar motivada.

2. La participació i la transparència en el procés de canvi de model

Una altra qüestió que aflorava en la queixa del ciutadà era el fet que **la decisió s'havia pres de forma unilateral**. En el mateix sentit es posiciona el manifest citat anteriorment, on **es demana la possibilitat d'obrir un procés participatiu per debatre sobre el nou canvi de model museístic**. Això ens porta a deduir que, malgrat les diverses reunions mantingudes entre el responsable polític municipal i les entitats que han demanat explicacions sobre el fet, no s'han facilitat totes les dades i la informació necessària sobre el destí de les exposicions permanents del museu i sobre la seva nova orientació.

Segons l'Ajuntament, en el marc de la roda de premsa de presentació de la Direcció d'Indústries Creatives i del programa del DHub per al 2024, que va tenir lloc l'1 de febrer de 2024, **el nou director del centre va fer una breu presentació del projecte**.

Pel que fa a **la participació en la definició del nou projecte, creiem convenient referir-nos als Consells de Ciutat sectorials**, recollits a l'art. 36 de la Llei 22/1998, de la Carta municipal. Concretament fem referència al Consell de la Cultura de Barcelona, que s'articula com un òrgan de participació en l'àmbit cultural de la ciutat, on es troben de manera regular el govern municipal i la ciutadania.

Les comissions d'aquest Consell, creades a iniciativa del Ple del Consell, s'obren a la participació de totes aquelles persones que, ja sigui a títol individual o en representació d'entitats, col·lectius o empreses, puguin incidir en el disseny i la definició de les polítiques culturals de la ciutat per fomentar el debat, la reflexió i el coneixement, així com el desenvolupament d'estudis i informes.

Tot i això, observem que en el marc del Consell de Cultura només operen tres comissions:

- Cultura Popular i Tradicional.
- Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat.
- Comissió de Seguiment del Protocol del Seguici Popular.

Per tant, **no existeix cap comissió que pugui debatre i participar en la definició i posada en marxa de les polítiques dels equipaments culturals de la ciutat**. En aquest sentit, entenem que caldria una reflexió municipal sobre la necessitat de crear aquest espai participatiu.

Hem de remarcar, però, que el fet que hi hagi espais o processos de participació no detreu l'exercici de les facultats de decisió que correspon al consistori, tal com s'especifica a l'article 154.2 del text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.

Una altra qüestió a assenyalar **relacionada amb la transparència de la institució cultural** és la relativa a la publicació de les memòries d'activitat del Museu del Disseny - DHub. Hem pogut comprovar que únicament consten publicades les memòries del Museu fins a l'any 2021. Això implica que, des del canvi de direcció, que coincideix amb l'impuls del nou model de l'equipament, no hi ha informació sobre l'activitat del Museu disponible i oberta a la ciutadania.

Ens hem de referir al fet que, precisament en la darrera memòria publicada, es fa una menció a la xarxa de col·laboradors/es amb el Museu del Disseny, on consten diverses institucions de caràcter cultural. Atesa la manca d'informació pública, desconeixem si en aquests moments segueix vigent aquesta xarxa de col·laboradors/es.

També, els dubtes manifestats sobre la possible retirada de les col·leccions permanents ens duu a pensar que **no s'ha donat publicitat activa del nou projecte aprovat per concurs públic**, a fi que la ciutadania en general pugui conèixer-lo i

consultar-lo, i en especial que puguin fer-ho aquelles persones i institucions culturals que tenen un interès superior en aquest assumpte.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'actuació de l'Institut de Cultura de Barcelona no ha estat prou transparent ni participativa pel que fa al canvi d'orientació del Museu del Disseny - DHub.**

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar a l'Institut de Cultura de Barcelona** que valori la possibilitat de prosseguir amb la nova orientació del Museu del Disseny - DHub de manera més participada i transparent.
- **Recomanar a l'Institut de Cultura de Barcelona** que es plantegi la possibilitat de crear una comissió del Consell de Cultura específica per permetre el debat i la participació en les polítiques dels equipaments culturals de la ciutat.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.